

4

Tržni potencial laškega smilja

Alenka Baruca Arbeiter

*Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem*

Dunja Bandelj

*Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem*

© 2025 Alenka Baruca Arbeiter in Dunja Bandelj

<https://doi.org/10.26493/978-961-293-525-2.4>

Zanimanje za laški smilj je zaradi njegovih številnih biološko aktivnih spojin, odlične prilagoditve rastline na sušo in zahtevne okoljske razmere ter vsestranske uporabnosti čedalje večje, zato je nedavno prešel v kmetijsko pridelavo. Gojenje laškega smilja postaja gospodarsko zanimiva panoga in danes ga v večjem obsegu gojijo na Korziki (Francija) in na Hrvaškem ter v Italiji, Bolgariji in Srbiji (Ninčević idr. 2019; Aćimović idr. 2021). V Sloveniji je več pridelovalnih površin prisotnih predvsem v slovenski Istri in na Krasu, kjer so ekološki pogoji zanj ustrezni. Na spletu številni slovenski ponudniki promovirajo izdelke iz laškega smilja, iz česar je moč sklepati, da je interes zanje med potrošniki velik. Slednje predstavlja priložnost za gojenje rastline z namenom pridobivanja proizvodov in izdelkov slovenskega izvora. Z anketo smo v okviru Ciljno raziskovalnega projekta V4-2207 Možnosti razvoja zeliščarstva v Sloveniji (2022–2024) v Sloveniji evidentirali le 2,54 ha površin, posajenih z laškim smiljem, zato je ocena pridelka eteričnega olja med 27,7 (7.800 rastlin/ha) do 68,1 kg (20.000 rastlin/ha). Podatki najverjetneje ne odražajo realnega stanja, saj v raziskavi niso bili evidentirani vsi nasadi laškega smilja v Sloveniji. Mnogi laški smilj pridelujejo na manjših površinah, zato niso vpisani v Register kmetijskih gospodarstev in tudi nimajo registrirane dopolnilne dejavnosti.

Po podatkih Javne agencije Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke (JAZMP) je trenutno v register uvoznikov učinkovin vpisanih 18 podjetij (Javna agencija Republike Slovenije za zdravila

in medicinske pripomočke, b. l.a) in v register veletrgovcev z učinkovinami kar 33 podjetij (Javna agencija Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke, b. l.b); uvoz surovine močno presega trenutno ponudbo doma pridelanega laškega smilja. Vsa registrirana podjetja lahko predstavljajo potencialne partnerje v naročeni pridelavi zelišč, s čimer bi lahko vzpostavili dolgoročne pogodbe za odkup laškega smilja in njegovih polizdelkov ter omogočili vključitev slovenskega laškega smilja v farmacevtske in kozmetične izdelke.

Eterično olje laškega smilja velja za eno najdražjih, zato je na mednarodnem trgu velika konkurenca, predvsem iz držav, kot so Francija (Korzika), Italija, Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Srbija ter Bolgarija, kjer so pridelovalci bolj organizirani in imajo dogovorjen odkup pridelka. V Sloveniji bi težko konkurirali velikim pridelovalcem iz tujine, vendar pa je to tudi priložnost, da se slovenski pridelovalci povežejo in osredotočijo na višjo kakovost, butičnost ter ekološko pridelavo. Laški smilj zaradi terapevtskih lastnosti predstavlja izjemen potencial uporabe v kozmetičnih in farmacevtskih izdelkih ter v aromaterapiji in prehrani. Zaradi tega bi se morali slovenski pridelovalci povezovati z domačo kozmetično, farmacevtsko in živilsko industrijo, galenskimi laboratoriji ter veletrgovci, da bi ti prepoznali vrednost slovenske, doma pridelane surovine, saj so trenutno usmerjeni v uvoz zelišč in standardiziranih polizdelkov (eterična olja in drugi rastlinski izvlečki) (Javna agencija Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke b. l.a.).

Laški smilj predstavlja tudi velik potencial za razvoj butičnih produktov in blagovnih znamk. Iz pregleda spletnih strani je razvidno, da številni slovenski ponudniki rastlino pridelajo sami in jo vključujejo v lastne proizvode. Med slovenskimi ponudniki pa so tudi taki, ki eterično olje ali hidrolat laškega smilja kupijo in sami izdelujejo najrazličnejše produkte (kreme, čistilne gele, micelarno vodo, pilinge, macerate, šampone, mila, čaje). Mnogi te produkte promovirajo kot slovenske, čeprav pri specifikaciji njihovih sestavin ni razvidno poreklo eteričnega olja ali hidrolata. Pri zeliščih je sledljivost izjemnega pomena predvsem z vidika namenskih ali nenamenskih poneverb. Tveganje zanje se običajno poveča z naraščanjem povpraševanja in cen ter v primeru daljših dobavnih verig (Black idr. 2016). Med poneverbe sodi zamenjava rastlinskih vrst ali podvrst, ki je mogoča tudi pri laškem smilju, saj je zanj značilna izjemna genetska, morfološka in biokemijska raznolikost (Herrando-Moraira idr. 2016; Hladnik idr. 2024). Vse bolj pereča tema je ponarejanje eteričnega

olja. Naravni rastlinski izvlečki imajo pomembno tržno prednost pri proizvodnji številnih izdelkov, vendar je njihova cena pogosto veliko višja od cen sintetičnih spojin (Do idr. 2015). Eteričnim oljem, ki dosegajo visoko ceno, kamor sodi tudi laški smilj, se pogosto dodaja cenejša eterična olja in umetne dišave ali sintetične biološko aktivne spojine, z namenom poustvarjanja značilnega vonja in terapevtskih učinkov. Druga vrsta ponarejanja eteričnega olja je celo redčenje z rastlinskimi olji (Capetti idr. 2021).

V Sloveniji zakonodaja in standardi kakovosti za eterična olja temeljijo na evropski zakonodaji in mednarodnih standardih: Uredba (ES) št. 178/2002 Evropskega parlamenta in Sveta (2002) vzpostavlja splošne zahteve za varnost hrane in sledljivost, kar vključuje tudi eterična olja, če so namenjena prehrani ali uporabi v prehranskih dopolnilih; Uredba (ES) št. 1223/2009 Evropskega parlamenta in Sveta (2009) o kozmetičnih izdelkih ureja enotna pravila za vse kozmetične izdelke z namenom zagotavljanja usklajenega trga ter varovanja zdravja potrošnikov; Uredba (ES) št. 1907/2006 Evropskega Parlamenta in Sveta (2006) upravlja registracijo, evalvacijo, avtorizacijo in omejevanje kemikalij, kar velja tudi za eterična olja; Uredba (ES) št. 1272/2008 Evropskega parlamenta in Sveta (2008) določa klasifikacijo, označevanje in pakiranje nevarnih snovi, vključno z eteričnimi olji. Poleg tega morajo slovenski proizvajalci upoštevati nacionalno zakonodajo s področij varnosti hrane, kozmetike in kemikalij, ki vključuje določila, ki urejajo eterična olja oz. registracijo, uporabo in obravnavo kemikalij, vključno z eteričnimi olji (Zakon o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živi (ZZUZIS) 2000; Zakon o kemikalijah (Zkem-UPB1) (2003); Zakon o kozmetičnih proizvodih (ZkozP-UPB) 2003), ki so usklajeni z evropskimi predpisi. Čeprav posebni slovenski standardi za kakovost eteričnih olj ne obstajajo, se slednja pogosto preverja glede na ISO-standarde (ISO 9235 opredeljuje naravna aromatična sredstva, vključno z eteričnimi olji) ali zahtevane specifikacije posameznih industrijskih sektorjev (prehrana, kozmetika, farmacija). Gre za zakonodajno zahtevno področje, ki bi zahtevalo več strokovne podpore. Tak pristop bi omogočil proizvodnjo kakovostnih in preverjenih izdelkov ter zagotovil zaščito potrošnikov, da prejmejo točno tisto, kar plačajo.

Dragocene terapevtske lastnosti, raznolika uporabnost in možnosti pridelave laškega smilja v različnih slovenskih regijah predstavljajo izjemno priložnost, da slovenski laški smilj postane ključna surovina za razvoj

naravnih izdelkov z visoko dodano vrednostjo. Slovenija se ponaša z dolgo tradicijo farmacevtske in kozmetične industrije, kar odpira številne možnosti za vključitev smilja v razvoj naravnih zdravilnih in kozmetičnih izdelkov, ki bodo prepoznavni in konkurenčni na domačem ter mednarodnem trgu.

Viri

- Aćimović, M., J. Ljujić, J. Vulić idr. 2021. »*Helichrysum italicum* (Roth) G. Don Essential Oil from Serbia: Chemical Composition, Classification and Biological Activity – May It Be a Suitable New Crop for Serbia?« *Agronomy* 11 (7): 1282.
- Black, C., S. A. Haughey, O. P. Chevallier, P. Galvin-King in C. T. Elliott. 2016. »A Comprehensive Strategy to Detect the Fraudulent Adulteration of Herbs: The Oregano Approach.« *Food Chemistry* 210:551–557.
- Do, T. K. T., F. Hadji-Minaglou, S. Antonioti in X. Fernandez. 2015. »Authenticity of Essential Oils.« *TrAC Trends in Analytical Chemistry* 66:146–157.
- Capetti, F., A. Marengo, C. Cagliero idr. 2021. »Adulteration of Essential Oils: A Multitask Issue for Quality Control. Three Case Studies: *Lavandula angustifolia* Mill., *Citrus limon* (L.) Osbeck and *Melaleuca alternifolia* (Maiden & Betche) Cheel.« *Molecules* 26 (18): 5610.
- Herrando-Moraira, S., J. M. Blanco-Moreno, L. Sáez in M. Galbany-Casals. 2016. »Re-Evaluation of the *Helichrysum italicum* Complex (Compositae: Gnaphalieae): A New Species from Majorca (Balearic Islands).« *Colletanea Botanica* 35: e009.
- Hladnik, M., A. Baruca Arbeiter, P. Gabrovšek idr. 2024. »New Chloroplast Microsatellites in *Helichrysum italicum* (Roth) G. Don: Their Characterization and Application for the Evaluation of Genetic Resources.« *Plants* 13 (19): 2740.
- Javna agencija Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke. B. l.a. »Seznam uvoznikov učinkovin vpisanih v register uvoznikov učinkovin na dan 30. 6. 2025.«
- Javna agencija Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke. B. l.b. »Seznam veletrgovcev z učinkovinami vpisanih v register veletrgovcev z učinkovinami na dan 30. 6. 2025.«
- Ninčević, T., M. Grdiša, Z. Šatović in M. Jug-Dujaković. 2019. »*H. italicum* (Roth.) G. Don: Taxonomy, Biological Activity, Biochemical and Genetic Diversity.« *Industrial Crops and Products* 138:111487.
- Uredba (ES) št. 178/2002 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2002 o določitvi splošnih načel in zahtevah živilske zakonodaje, ustano-

- vitvi Evropske agencije za varnost hrane in postopkih, ki zadevajo varnost hrane. 2002. *Uradni list Evropskih skupnosti*, št. L 21: 1–24.
- Uredba (ES) št. 1907/2006 Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2006 o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (REACH), o ustanovitvi Evropske agencije za kemikalije ter spremembi Direktive 1999/45/ES ter razveljavitvi Uredbe Sveta (EGS) št. 793/93 in Uredbe Komisije (ES) št. 1488/94 ter Direktive Sveta 76/769/EGS in direktiv Komisije 91/155/EGS, 93/67/EGS, 93/105/ES in 2000/21/ES. 2006. *Uradni list Evropske unije*, št. L 396: 1–849.
- Uredba (ES) št. 1272/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o razvrščanju, označevanju in pakiranju snovi ter zmesi, o spremembi in razveljavitvi direktiv 67/548/EGS in 1999/45/ES ter spremembi Uredbe (ES) št. 1907/2006. 2008. *Uradni list Evropske unije*, št. L 353: 1–1355.
- Uredba (ES) št. 1223/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o kozmetičnih izdelkih (prenovitev). 2009. *Uradni list Evropske unije*, št. L 341: 59–209.
- Zakon o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili (ZZUZIS). 2000. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 52. <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2000-01-2452>.
- Zakon o kemikalijah (ZKem-UPB1). 2003. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 110. <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2003-01-4831>.
- Zakon o kozmetičnih proizvodih (ZkozP-UPB). 2003. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 110. <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2003-01-4832>.